

دانشگاه مک‌گیل
مونترآل - کانادا

مؤسسه مطالعات اسلامی

۱۹۶۶

دانشگاه تهران
تهران - ایران

شرح حکمنا الاشراق شهروردی

از

علامه محمود بن مسعود کازرونی

معروف به

قطب الدین شیرازی

akfi
orkezi

۷

با اتمام

۷

عبدالله نورانی - مهدی محقق

تهران ۱۳۷۹

به مناسبت کنگره بین المللی
شیخ شهاب الدین سهروردی

زنجان، مردادماه ۱۳۸۰

سلسله دانش ایرانی

۵۰

مجموعه متون و مقالات تحقیقی و ترجمه

زیر نظر

دکتر مهدی محقق

انتشارات

مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران - دانشگاه مک‌گیل

خیابان انقلاب، شماره ۱۰۷۶، تلفن ۶۷۰۷۲۱۳ - ۶۷۲۱۳۳۲

دورنگار ۸۰۰۲۳۶۹، صندوق پستی ۱۳۳ - ۱۴۵ - ۱۳، تهران

تعداد ۳۰۰۰ نسخه از چاپ اول

کتاب شرح حکمة الاشراق سهورودی از قطب‌الدین شیرازی

در چاپخانه سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ گردید.

چاپ و ترجمه و اقتباس از این کتاب منوط به اجازه

مؤسسه مطالعات اسلامی است.

شابک ۸-۱۶-۵۵۵۲-۹۶۴

بها: ۳۴۰۰ تومان

تهران ۱۳۸۰

قطب‌الدین شیرازی، محمود بن مسعود، ۶۳۴-۷۱۰ ق. شارح

شرح حکمة الاشراق سهورودی / از محمود بن مسعود کازرونی معروف به قطب‌الدین شیرازی؛ با اهتمام عبدالله نورانی، مهدی محقق. - تهران: دانشگاه تهران، موسسه مطالعات اسلامی: دانشگاه مک‌گیل، ۱۳۸۰.

سی و پنج، ۵۶۶، ۱۴ ص. - (سلسله دانش ایرانی؛ ۵۰).

ISBN 964-5552-16-8

۳۴۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

By Qutb al - Din Mahmud b. Masud

ص.ع. به انگلیسی: Kaziruni shirazi Edited by A. Nourani and M. Mohaghegh sharh - i

Hikmat al - Ishraq of suhraward commentary of illuminating wisdom.

عربی

۱. سهورودی، یحیی بن حبش، ۵۴۹ - ۵۸۷ ق. - حکمة الاشراق - نقد و تفسیر: ۲. اشراقیان - ۳. فلسفه اسلامی. الف. سهورودی، یحیی بن حبش، ۵۴۹ - ۵۸۷ ق. - حکمة الاشراق - شرح. ب. نورانی، عبدالله، مصحح. ج. محقق، مهدی، ۱۳۰۸ - مصحح. د. عنوان. ه. عنوان: حکمة الاشراق. شرح.

۱۸۹/۱

B

ش/ش/ح ۸۴۸ س

۱۳۷۹

۲۳۳۴۳-۷۹م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات مؤسسه مطالعات اسلامی

بر طبق موضوعات علمی*

زیر نظر

دکتر مهدی محقق

فلسفه اسلامی

۱. افلاطون فی الاسلام، مشتمل بر رساله‌هایی از فارابی و دیگران و تحقیق درباره

آنها، به اهتمام دکتر عبدالرحمن بدوی با مقدمه به زبان فرانسه (چاپ شده

۱۳۰۵۳). ۱۳

۲. الامد علی الأبد، ابوالحسن عامری نیشابوری، به اهتمام پروفیسور اورت روسن و

ترجمه مقدمه انگلیسی آن از دکتر سید جلال‌الدین مجتبی (چاپ شده در بیروت

۱۳۰۵۷). ۲۸

۳. شرح فصوص الحکمة، منسوب به ابونصر فارابی، از محمدتقی استرآبادی، به

اهتمام محمدتقی دانش‌پژوه، با دو مقاله به زبان فرانسه از خلیل جر و سلیمان پینس و

ترجمه آن دو مقاله از دکتر سید ابوالقاسم پورحسینی (چاپ شده ۱۳۵۸). ۲۲

۴. شرح یست و پنج مقدمه ابن میمون، ابو عبدالله محمد بن ابی‌بکر تبریزی، به اهتمام

دکتر مهدی محقق و ترجمه فارسی از دکتر سید جعفر سجادی و ترجمه انگلیسی

یست و پنج مقدمه از س. پینس (چاپ شده ۱۳۶۰). ۲۶

۵. جام جهان‌نمای، ترجمه فارسی کتاب التحصیل بهمنیار بن مرزبان تلمیذ ابن‌سینا،

به اهتمام استاد شیخ عبدالله نورانی و محمدتقی دانش‌پژوه (چاپ شده ۱۳۶۲). ۱۵

۶. المبدأ و المعاد، شیخ رئیس ابوعلی ابن‌سینا، به اهتمام استاد شیخ عبدالله

نورانی (چاپ شده ۱۳۶۳). ۳۶

* - شماره‌های آخر عناوین کتاب‌ها بصورت معمولی نشانه «سلسله دانش ایرانی» و میان دو کمانه

نشانه «مجموعه تاریخ علوم در اسلام» و میان دو قلاب نشانه «مجموعه اندیشه اسلامی» است.

(پنج)

۷. فیلسوف ری محمد بن زکریای رازی، دکتر مهدی محقق، به پیوست سه مقدمه به زبان فارسی و دو مقاله بزبان انگلیسی (چاپ شده ۱۳۵۲، چاپ سوم نشر نی ۱۳۶۹، چاپ چهارم انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ۱۳۷۷). ۱۴
۸. بیان الحق بضمان الصدق (العلم الالهی)، ابوالعباس فضل بن محمد اللوکر، با مقدمه عربی، به اهتمام دکتر ابراهیم دیباجی، (چاپ شده ۱۳۷۳). [۲]
۹. الاسئلة والاجوبة، پرسش های ابوریحان بیرونی و پاسخ های ابن سینا، به انضمام پاسخ های مجدد ابوریحان و دفاع ابوسعید فقیه معصومی از ابن سینا، به اهتمام دکتر مهدی محقق و دکتر سید حسین نصر، (چاپ شده کوالامپور ۱۳۷۴). [۳]
۱۰. مراتب و درجات وجود دکتر سید محمد نقیب العطاس، ترجمه فارسی از دکتر سید جلال الدین مجتبی، با مقدمه دکتر مهدی محقق در شرح حال نویسنده، (چاپ شده ۱۳۷۵). [۷]

۱۱. حدود العالم، افضل الدین عمر بن علی بن غیلان به انضمام الحکومة فی حجج المثبتین للماضی مبداء زمانیا، الشیخ الرئيس ابوعلی بن سینا و مناظره میان فخرالدین رازی و فریدالدین غیلانی، با مقدمه به زبان فرانسه از پروفسور ژان میشو، با اهتمام دکتر مهدی محقق، (چاپ شده ۱۳۷۷). ۴۳
۱۲. شرح حکمة الإشراف سهروردی، قطب الدین شیرازی، به اهتمام استاد شیخ عبدالله نورانی و دکتر مهدی محقق، به پیوست مقاله ای از استاد مجتبی مینوی (چاپ شده ۱۳۸۰). ۵

حکمت متعالیه

۱۳. شرح غررالفرائد معروف به شرح منظومه حکمت، حاج ملاهادی سبزواری، بخش امور عامه و جوهر و عرض، با مقدمه فارسی و انگلیسی و فرهنگ اصطلاحات فلسفی، به اهتمام پروفسور ایزوتسو و دکتر مهدی محقق. (چاپ شده ۱۳۴۸، چاپ دوم ۱۳۶۰، چاپ سوم دانشگاه تهران ۱۳۶۹). ۱
۱۴. تعلیقه میرزا مهدی مدرّس آشتیانی بر شرح منظومه حکمت سبزواری، به اهتمام دکتر

(شش)

عبدالجواد فلاطوری و دکتر مهدی محقق با مقدمه انگلیسی پروفسور ایزوتسو (چاپ شده ۱۳۵۲).

۱۵. کتاب القسبات، میرداماد، بانضمام شرح حال تفصیلی و خلاصه افکار آن حکیم، به اهتمام دکتر مهدی محقق و دکتر سید علی موسوی بهبهانی و دکتر ابراهیم دیباجی و پروفسور ایزوتسو با مقدمه انگلیسی (جلد اول، متن چاپ شده ۱۳۵۶، چاپ دوم دانشگاه تهران ۱۳۶۷). ۷

۱۶. ترجمه انگلیسی شرح غررالفرائد معروف به شرح منظومه حکمت، قسمت امور عامه و جوهر و عرض، بوسیله پروفسور ایزوتسو و دکتر مهدی محقق با مقدمه ای در شرح احوال و آثار آن حکیم (چاپ شده در نیویورک ۱۳۵۶، چاپ دوم مرکز نشر دانشگاهی تهران ۱۳۶۲، چاپ سوم دانشگاه تهران ۱۳۶۹). ۱۰

۱۷. شرح الالهیات من کتاب الشفاء، ملا مهدی نراقی، به اهتمام دکتر مهدی محقق با مقدمه ای در شرح احوال و آثار آن حکیم از حسن نراقی (چاپ شده ۱۳۶۵). ۳۴
۱۸. شرح کتاب القسبات میرداماد، احمد بن زین العابدین العلوی معروف به میر سید احمد علوی، به اهتمام حامد ناجی اصفهانی، با مقدمه فارسی و انگلیسی از دکتر مهدی محقق، چاپ شده ۱۳۷۶. [۱۱]

۱۹. کتاب تقویم الایمان، محمد باقر الحسینی معروف به میرداماد، و شرح آن موسوم به کشف الحقائق از میر سید احمد علوی، و تعلیقات آن از ملا علی نوری، به اهتمام علی اوجبی، (چاپ شده ۱۳۷۶). [۱۲]

۲۰. شرح غررالفرائد معروف به شرح منظومه حکمت، حاج ملاهادی سبزواری، بخش الهیات بالمعنی الأخص، با مقدمه فارسی و انگلیسی و فرهنگ اصطلاحات فلسفی، به اهتمام دکتر مهدی محقق، (چاپ شده ۱۳۷۸). ۴۶

تصوّف و عرفان اسلامی

۲۱. مرموزات اسدی در مرموزات داودی، نجم الدین رازی، به اهتمام دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی و مقدمه انگلیسی دکتر هرمان لندلت (چاپ شده ۱۳۵۲). ۶

(هفت)

۲۲. انوار جلیه، ملا عبدالله زنوزی، به اهتمام سید جلال‌الدین آشتیانی، با مقدمه انگلیسی از دکتر سید حسین نصر (چاپ شده ۱۳۵۴). ۱۸

۲۳. دیوان اشعار و رسائل اسیری لاهیجی شارح گلشن راز، به اهتمام دکتر برات زنجان با مقدمه انگلیسی از نوش آفرین انصاری (محقق)، (چاپ شده ۱۳۵۷). ۲۰

۲۴. کاشف الاسرار، نورالدین اسفراینی به انضمام پاسخ به چند پرسش و رساله در روش سلوک و خلوت نشینی، با ترجمه و مقدمه به زبان فرانسه به اهتمام دکتر هرمان لندلت (چاپ شده ۱۳۵۸)، چاپ دوم پاریس ۱۳۶۴. ۵۰

۲۵. نصوص الخصوص فی ترجمه الفصوص (شرح فصوص الحکم محیی الدین ابن عربی)، رکن الدین شیرازی، به اهتمام دکتر رجبعلی مظلومی، به پیوست مقاله‌ای از استاد جلال‌الدین همائی (چاپ شده ۱۳۵۹). ۲۵

۲۶. رباب نامه، سلطان ولد پسر مولانا جلال‌الدین رومی، به اهتمام دکتر علی سلطانی گرد فرامرزی با مقدمه انگلیسی (چاپ شده ۱۳۵۹)، چاپ دوم ۱۳۷۷. ۲۳

۲۷. دیوان محمد شیرین مغربی، بتصحیح و اهتمام دکتر لئونارد لوئیزان و مقدمه پروفیسور ان ماری شیمل و ترجمه فارسی آن از داود حاتمی (چاپ شده ۱۳۷۲). ۴۳

مجموعه‌های مقالات در زمینه‌های مختلف علوم اسلامی - ایرانی

۲۸. مجموعه سخنرانیها و مقاله‌ها در فلسفه و عرفان اسلامی (زبانهای فارسی و عربی و فرانسه و انگلیسی)، به اهتمام دکتر مهدی محقق و دکتر هرمان لندلت (چاپ شده ۱۳۵۰). ۴۰

۲۹. جشن نامه کربن، مجموعه رسائل و مقالات به زبانهای فارسی و عربی و انگلیسی و فرانسه و آلمانی به افتخار پروفیسور هانری کربن، زیر نظر دکتر سید حسین نصر (چاپ شده ۱۳۵۶). ۹۰

۳۰. بیست گفتار در مباحث علمی و فلسفی و کلامی و فرق اسلامی، از دکتر مهدی محقق، با مقدمه انگلیسی از پروفیسور ژوزف فان اس و ترجمه آن از استاد احمد آرام (چاپ شده ۱۳۵۵)، چاپ دوم شرکت انتشار ۱۳۶۳. ۱۷

۳۱. یادنامه ادیب نیشابوری، مشتمل بر زندگانی استاد و مجموعه مقالات در مباحث

(هشت)

علمی و ادبی، به اهتمام دکتر مهدی محقق، (چاپ شده ۱۳۵۶). ۳۳

۳۲. دومین بیست گفتار در مباحث ادبی و تاریخی و فلسفی و کلامی و تاریخ علوم اسلامی، به انضمام «حدیث نعمت خدا» مشتمل بر زندگی نامه و کتاب نامه، از دکتر مهدی محقق (چاپ شده ۱۳۶۹). ۴۰

۳۳. چهارمین بیست گفتار در مباحث ادبی و فلسفی و کلامی و تاریخ علوم، دکتر مهدی محقق، به انضمام کارنامه علمی نویسنده در نمودار زمانی، (چاپ شده ۱۳۷۶). [۹]

۳۴. پنجمین بیست گفتار در مباحث علوم و معارف اسلامی - ایرانی، دکتر مهدی محقق (چاپ شده ۱۳۷۹). ۴۹

۳۵. سومین بیست گفتار، گزارش سفرهای علمی طی سالهای ۱۳۶۰ تا ۱۳۷۰، دکتر مهدی محقق، (چاپ شده ۱۳۷۲)، چاپ دوم ۱۳۸۰. ۵۱

پزشکی در جهان اسلام

۳۶. دانشنامه در علم پزشکی، حکیم میسری (کهن‌ترین مجموعه در علم پزشکی به شعر فارسی)، به اهتمام دکتر برات زنجان و مقدمه دکتر مهدی محقق (چاپ شده ۱۳۶۶). (۲)

۳۷. مفتاح الطبّ و منهج الطلاب، ابوالفرج علی بن الحسین بن هندو (کلید دانش پزشکی و برنامه دانشجویان آن)، به اهتمام دکتر مهدی محقق و استاد محمدتقی دانش پژوه، و تلخیص و ترجمه فارسی و انگلیسی و فهرست اصطلاحات پزشکی از دکتر مهدی محقق (تهران چاپ شده ۱۳۶۸). (۱)

۳۸. الشّکوک علی جالینوس محمد بن زکریای رازی، با مقدمه فارسی و عربی و انگلیسی، به اهتمام دکتر مهدی محقق، چاپ شده ۱۳۷۲. [۱]

۳۹. جراحی و ابزارهای آن، ابوالقاسم خلف بن عباس زهراوی، ترجمه فارسی بخش سی‌ام کتاب التّصریف لمن عجز عن التّألیف، به اهتمام استاد احمد آرام و دکتر مهدی محقق، (چاپ شده ۱۳۷۴). [۵]

۴۰. طبّ الفقراء و المساکین، ابن جرّار قیروانی، به اهتمام دکتر وجیهه کاظم

(نه)